

Verohallinto

Lausunto

29.11.2021

Dnro 2021_078 -

VH/5762/02.98.00.03/2021

Asia: VN/20464/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Jätehuoltorekisteriä koskevat muutokset (22 §, 94-99 §, 122 §)

Verohallinto

LAUSUNTO

Harmaan talouden selvitysyksikkö

PL 325

29.11.2021

00052 VERO

Dnro 2021_078

VH/5762/02.98.00.03/2021

Ympäristöministeriölle

Asia

Harmaan talouden selvitysyksikön lausuma luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausuma

Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöh. selvitysyksikkö) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja toteaa, että

- 95 §:n 2 momentissa ehdotettua luotettavuussäätelyä tulisi muuttaa mahdollisen liikennepalvelulain 5 §:n muutoksen mukaisesti ja
- jätehuoltorekisteriin merkityn toimijan luotettavuus tulisi voida tarkistaa aina tarvittaessa

Perustelut

Luotettavuus

Jätelain 95 §:n 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan toiminnanharjoittajaa ei pidetä luotettavana, jos:

- 1) tämä on kuluvan vuoden tai sitä edeltävien kolmen vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 2) tällä on hänen maksukykyensä nähden vähäistä suurempia velkoja perittävänä ulosotossa, tai velkoja, jotka on palautettu ulosotosta varattomuusestetodistuksin;
- 3) tämä on asetettu konkurssiin.

Vaativuudesta veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta, ulosottovelvollisuudesta taikka

konkurssittomuudesta ei hallituksen esityksessä ehdoteta ulotettavaksi toiminnanharjoittajan vastuuhenkilöihin, omistajiin taikka näiden hallinnassa oleviin muihin yrityksiin.

Perusteena tälle esityksessä on todettu, että koska ehdotetun 95 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan luotettavuussäännöstä ei sovelleta sellaisiin jätehuoltorekisteriin merkittäviin toimijoihin, joilla on voimassa oleva liikennelupa, tulee myös muihin rekisteriin merkittäviin toimijoihin soveltaa liikenteen palveluista annetun lain 5 §:ssä säädettyjä liikenneluvan edellytyksiä vastaavia säännöksiä. Tätä säännöstä koskeva muutosesitys on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä.

Suomen elinkeinolupia ja elinkeinorekisteröintejä koskevassa lainsäädännössä on viime vuosina omaksuttu sääntelymalli, jossa luvan tai rekisteröinnin edellytyksenä on luvan tai rekisteröinnin hakijan tai haltijan lisäksi tämän vastuuhenkilöitä, keskeisiä omistajia ja näiden muuta yritystoimintaa koskeva julkisten velvoitteiden hoitaminen. Tällaisia säännöksiä on säädetty muun muassa luotonantajalakiin (853/2016), kiinteistönvälittäjälakiin (1075/2000), perintätoimistolakiin (411/2018), elintarvikelakiin (23/2006), rehulakiin (163/2020) sekä luonnontuotteiden keruulakiin (487/2021). Vastaavia säännösmuutoksia on ministeriöissä myös vireillä useaan muuhun lakiin kuten valtionavustuslakiin (688/2001) ja lannoitelakiin (539/2006).

Selvitysyksikkö toteaa, että kun elinkeinoluvan tai rekisteröinnin hakijana tai haltijana on oikeushenkilö, ei sen taloudellista luotettavuutta, eli mm. sen julkisten velvoitteiden hoitamista tai riskiä niiden hoitamatta jättämisestä, voida kattavasti arvioida pelkästään oikeushenkilön omilla tiedoilla. Oikeushenkilön toiminnan keskeisenä arviointiperusteena tulisikin sen omien tietojen lisäksi olla sen toiminnasta vastaavien ja päättävien luonnollisten henkilöiden toiminta ja näiden kytkennät muuhun taloudelliseen toimintaan. Esimerkiksi tilanteessa, jossa luvan tai rekisteröinnin hakija on vasta perustettu osakeyhtiö tai luvan haltijan vastuuhenkilöissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, olisi julkisten velvoitteiden hoitamisen laiminlyönnin riskin arvioimiseksi tarpeen selvittää sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli luvan hakijan tai haltijan taikka tämän vastuuhenkilön tai omistajan muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty veroihin ja muihin julkisiin maksuihin liittyviä velvoitteita, toimijaa tai tämän vastuuhenkilöä ei voitaisi pitää elinkeinoluvan tai rekisteröinnin myöntämisedellytysten mukaisena.

Veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamista koskeva vaatimus ei lisää luvan tai rekisteröinnin hakijoiden tai haltijoiden hallinnollista taakkaa. Kyseessä on laissa säädettyjen velvollisuuksien hoitaminen, joka on kaikkien yritysten ja toimijoiden velvollisuus. Lupa- tai rekisteröintimenettelyä valvova viranomaisena saa tiedot valvontaa varten suoraan toisilta viranomaisilta, mm. selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelusta, eikä rasita luvan hakijaa tai haltijaa velvoitteiden hoitamista koskevien todistusten pyytämisellä.

Ehdotetussa uudessa liikennepalvelulain 5 §:ssä todetaan, että liikenne- ja viestintävirasto myöntää hakemuksesta henkilöliikenneluvan ja tavaraliikenneluvan oikeushenkilölle, jolla ei ole mm. veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnejä tai muita julkisoikeudellisille yhteisöille elinkeinotoiminnan harjoittamisesta johtuvia velkoja, jotka ovat sen maksukykyyn nähden vähäistä suurempia. Vaatimusta näiden julkisoikeudellisten velvollisuuksien hoitamisesta ei hallituksen esityksessä ehdoteta ulotettavaksi oikeushenkilön toimitusjohtajaan, hallituksen puheenjohtajaan, hallituksen jäseneseen taikka vastuunalaiseen yhtiömieheen, vaikka EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen muutosasetuksen (EU) 2020/1055 1 artiklan 5 kohdassa EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen 7 artiklaan lisättävän 1a kohdan nojalla jäsenvaltioille annettu liikkumavara sen mahdollistaisi. Sen sijaan Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevassa liikenteen palveluista annetun lain 5 §:ssä oleva vaatimus vastuuhenkilön, omistajan tai näiden määräämisvallassa olevien yritysten konkurssittomuudesta poistettaisiin. Muutosasetuksen 1 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioille on annettu liikkumavara ja mahdollisuus vaatia, että yrityksellä, liikenteestä vastaavalla henkilöllä tai muulla jäsenvaltion päättämällä tavalla mahdollisesti asiaankuuluvaksi katsomalla henkilöllä ei ole jäljellä olevia muita kuin henkilökohtaisia velkoja julkisoikeudellisille yhteisöille eikä tämä ole konkurssissa tai maksukyvyttömyys- tai purkamismenettelyssä.

Selvitysyksikkö on liikennepalvelulain muutokäsittelyn yhteydessä esittänyt, että eduskunta käyttäisi EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksen muutosasetuksen (EU) 2020/1055 1 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden liikkumavaraa ja laajentaisi hallituksen esityksessä liikennepalvelulain 5 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitettua edellytykset koskemaan myös hakijan vastuuhenkilöitä ja merkittäviä omistajia. Selvitysyksikkö on esittänyt lisäksi harkittavaksi, voitaisiinko vastaavat vaatimukset säätää jäsenvaltioille annetun liikkumavaran puitteissa koskemaan myös edellä todettujen vastuuhenkilöiden ja omistajien hallinnassa olevia yrityksiä.

Selvitysyksikkö esittääkin, että nyt lausuttavana olevan jätelain muutosesityksen yhteydessä noudatettaisiin liikennepalvelulain eduskuntakäsittelyssä valittua lopputulosta. Selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että mikäli tasapuolisuusvaatimusta noudatetaan, tulisi jätehuoltorekisteriin merkittäviltä toimijoilta, joilla ei ole liikennelupaa, edellyttää vastavuoroisesti myös muita liikennelupamenettelyyn kuuluvia edellytyksiä, kuten vakavaraisuutta ja hyvämaineisuutta.

Valvonta

Esityksen 98 §:ssä säädetään jätehuoltorekisteriotteesta, joka toimitetaan toiminnan harjoittajalle sen kalenterivuoden aikana, jolloin on kulunut kolme vuotta toiminnan hyväksymisestä tai merkitsemisestä jätehuoltorekisteriin. Toiminnanharjoittajan on tarkistamispyynnössä asetetussa kohtuullisessa määräajassa vastattava pyyntöön ja ilmoitettava muuttuneet tiedot. Otteen tarkistamisen yhteydessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on lisäksi tarkistettava 95 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan edellytysten täyttyminen.

Ehdotuksen 99 §:ssä puolestaan säädetään jätehuoltorekisteriin hyväksymisestä ja merkitsemisen peruuttamisesta ja raukeamisesta. Pykälän 1 momentin 2 kohdassa todetaan, että Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi peruuttaa jätehuoltorekisteriin hyväksymisen tai merkitsemisen, jos toiminnanharjoittaja ei enää ole 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana, on luonteeltaan olennainen ja vakava eikä toiminnanharjoittaja ole viranomaisen määräyksestä huolimatta korjannut epäkohtaa.

Selvitysyksikkö toteaa, että nyt lausuttavana olevassa esityksessä ei ole selkeästi säädetty rekisteröityjen valvonnasta. Selvitysyksikkö pitää tärkeänä, että valvontaviranomaiselle annetaan mahdollisuus valvoa luotettavuusedellytysten olemassaoloa aina tarvittaessa tai sitä ei sääntelyllä ainakaan estettäisi. Velvoitteiden hoitamisen tasossa voi tapahtua nopeitakin muutoksia ja valvontaviranomaisen tulisi voida reagoida näihin aina tarvittaessa.

Valvontaviranomainen voisi valvonnassaan käyttää muun muassa selvitysyksikön ilmiöselvitys ja velvoitteidenhoitoselvityspalveluita, joiden avulla voidaan nopeasti ja helposti selvittää suurestakin joukosta esim. se, mikä osa toimijoista on laiminlyönyt veronmaksuvelvollisuutensa.

Helsingissä 29.11.2021

Marko Niemelä
apulaisjohtaja

Jätehuoltorekisteriä ja tuottajarekisteriä koskevat tietopalvelut (142 a ja 142 b §)

-

Siirtoasiakirjoja ja muita rekistereitä koskeva sääntely (121 b §, 142 §, 143 b §)

-

Muuta

-

Niemelä Marko
Verohallinto - Verohallinto/Harmaan talouden selvitysyksikkö